

ERI LAILLA YHDESSÄ

Niina Manninen | Eija Raatikainen

Vapaaehtoistoiminnasta oppimaan

- Ajatuksia ammattikorkeakouluille

Sisällys

Lukijalle	3
Vapaaehtoistoiminta osana sosionomin opintoja	4
<ul style="list-style-type: none">• Sosiaalipedagoginen vapaaehtoistoiminta sosiaalialan koulutuksessa• Miksi yhdistää opintoja ja vapaaehtoistoimintaa?	
Vapaaehtoistoinnasta oppimisen lähtökohdat	8
<ul style="list-style-type: none">• Service Learning -ajattelun tausta ja periaatteet• Service Learning -ajattelusta vapaaehtoistoinnasta oppimiseen ammattikorkeakoulussa• Vapaaehtoistoinnasta oppimisen pedagoginen malli	
Vapaaehtoistoinnasta oppiminen käytännössä	12
<ul style="list-style-type: none">• Kokemuksia KAMU-paritoiminnasta• Oppimista tukeva arviointia• KAMU-hankkeessa tuotetut materiaalit	
Lopuksi	16
Lähteet	17

Lukijalle

Tämä opas esittelee uudenlaisen tavan järjestää oppimisen mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnan kontekstissa. Sen kohderyhmänä ovat erityisesti ammattikorkeakoulut, joille tarjotaan välineitä vapaaehtoistoiminnasta oppimisen ymmärtämiseen. Opasta on mahdollista lukea rinnakkain Oppia, innostusta ja draamaa -julkaisun kanssa, joka on suunnattu vapaaehtoistoimintaa järjestäville organisaatioille.

Opas on kirjoitettu Euroopan sosiaalirahaston rahoittamassa KAMU - Kaveriohjausta maahanmuuttajille -hankkeessa (2013 – 2014). Hankkeen tavoitteena oli kehittää Service Learning -mallin (suom. palveluoppiminen) pohjalta yhteistyötä Metropolia Ammattikorkeakoulun sosiaalialan tutkinnon, Keskuspuiston ammattiopiston sekä Kalliolan setlementin välille. KAMU-hankkeessa Metropolian sosionomiopiskelijat ja Keskuspuiston maahanmuuttajataustaiset opiskelijat toimivat toistensa KAMU-pareina noin vuoden ajan. Toiminta tuki maahanmuuttajanuorten kotoutumista ja sosionomiopiskelijoiden ammatillisuuden kehittymistä. Kalliolan setlementti tarjosi sosionomeille vapaaehtoistoiminnan koulutuksen ja tukea KAMU-paritoimintaan.

Hankkeessa kehitetyn vapaaehtoistoiminnasta oppimisen mallin lähtökohtana oli Service Learning -ajattelu. Sen avulla jäsennettiin hankkeeseen sopiva oppimisen ja yhteistoiminnan malli: vapaaehtoistoiminnasta oppiminen. Vapaaehtoistoiminnasta oppiminen nojautuu pitkälti sosiaalipedagogiseen ajatteluun, joka on keskeinen viitekehys sosionomin opinnoissa.

Vapaaehtoistoiminnasta oppimisen malli on sovellettavissa myös muille aloille, jotka haluavat järjestää vapaaehtoistoimintaa osana opintoja. Tällöin jokainen tutkinto-ohjelma määrittelee oman opetussuunnitelmansa pohjalta oppimisen tavoitteet, joita vapaaehtoistoiminnalla tavoitellaan.

Vapaaehtoistoimintaa voi ammattikorkeakoulussa nivoa esimerkiksi vapaasti valittaviin opintoihin tai minkä tahansa opintojakson yhteyteen, jolloin vapaaehtoistoiminta toimii oppimisympäristönä sisältöjen käsittelylle.

Toivomme, että Vapaaehtoistoiminnasta oppimaan -julkaisu herättää kiinnostusta kehittää yhdessä uusia vapaaehtoistoiminnasta oppimisen mahdollisuuksia ja yhteistyömuotoja.

Niina Manninen ja Eija Raatikainen

Vapaaehtoistoiminnasta oppiminen osana sosionomin opintoja

Sosiaalipedagoginen vapaaehtoistoiminta sosiaalialan koulutuksessa

Sosiaali- ja terveysalan palvelujen tuotanto on murroksessa. Palvelujen tuottamisen uudet tavat ja yhteiskunnalliset muutokset haastavat koulutusintituution arvioimaan sitä, miten se aktivoi kansalaisia palveluyhteiskunnan aktiivisiksi toimijoiksi ja miten se huomioi nämä asiat koulutuksen järjestämisessä. Koulutuksen ja koko yhteiskunnan kehittyminen edellyttää ihmisiä, jotka uskaltavat ylittää rajoja ja toimia toisin kuin tavallisesti. (Saloniemi 2011.) Oleellista on osallistuminen, verkostoituminen ja luova yhdessä tekeminen.

Lainsäädäntöä ja palvelurakennetta uudistetaan parhaillaan vastaamaan tämän päivän ja tulevaisuuden tarpeita sekä alati kiristyviä taloudellisia resursseja. Sosiaali- ja terveysalan palvelut järjestetään kuntien ja kuntayhtymien koordinoimina, mutta uudenlaiset virallisia palvelurakenteita täydentävät palvelut ja tukiverkot ovat yhä keskeisemmässä asemassa. Vapaaehtoistoiminnan organisaatiot, lähiöprojektit ja yhteisapu ovat yhä merkittävämpiä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnan tukipilareita. Sosionomin on sosiaalialan ammattilaisena tunnettava kunnalliset, valtion taholta määritellyt palvelut ja rakenteet sekä lisäksi näitä palveluja tukevat kolman-

nen sektorin palvelut ja muut tuen muodot. Tulevaisuudessa sosionomin tehtäväkenttään kuuluvat yhä useammin erilaisten palvelujen koordinointi ja yhteensovittaminen sekä järjestöprojektien ja kansalaisyhteiskuntaa tukevien palveluiden hallinta.

Sosionomin koulutus nojautuu valtakunnallisesti määriteltyihin osaamisalueisiin, joiden mukaan sosionomien osaaminen muodostuu seuraavista osa-alueista: sosiaalialan eettinen osaaminen, viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, ohjauksellinen osaaminen, osallistava ja kriittinen yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen sekä työyhteisö- ja johtamisosaaminen. (Sosiaalialan tutkinto-ohjelma: opetussuunnitelma 2014.) Vapaaehtoistoiminnasta oppimisessa korostuvat erityisesti opiskelijan eettinen osaaminen, viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen sekä osallistava ja kriittinen yhteiskuntaosaaminen ja niiden ammatillinen vahvistuminen.

Metropolia Ammattikorkeakoulun sosionomitutkinnossa vapaaehtoistoiminnan harjoittelu (5 opintopistettä) on osa kaikkien opiskelijoiden opintoja. Vapaaehtoistoiminnan harjoittelu kehittää sosionomin ymmärrystä sosiaalipedagogisesta työorientaatiosta, joka on sosionomitutkinnon keskeinen perusta. Vapaaehtoistoiminnan keskiössä ovat dialogisuus sekä yksilön ja yhteisön hyvinvoinnin

tukeminen arkilähtöisesti. Sosiaalipedagogisen toiminnan periaatteet ovat vapaaehtoistoiminnan periaatteita (Kurki 2001, 73).

Vapaaehtoistoiminnan harjoittelu kytkeytyy Metropoliasissa useisiin sosiaalialan tutkinto-ohjelman teoriaopintoihin. Vapaaehtoistoiminnassa korostuvat sosiaalipedagogiikan perusperiaatteet, kuten yhteisön merkityksen korostaminen osana ihmisen hyvinvointia ja osallisuutta. Sosionomiopiskelijat perehtyvät ensimmäisen vuoden aikana muun muassa sosiaalipedagogisen työn arvoperustaan sekä sosiaalipedagogisiin keinoihin syrjäytymisen ehkäisyssä. Vapaaehtoistoiminnan harjoittelu suoritetaan pääsääntöisesti toisen opiskeluvuotensa aikana, jolloin sosiaalipedagogisen toiminnan periaatteita on ehditty opiskella sekä teoriassa että käytännössä ensimmäisessä harjoittelussa.

Parhaimmillaan vapaaehtoistoiminnasta oppiminen murtaa perinteisiä rooliodotuksia ja tuen tarpeessa olevan näkemistä objektina, avun kohteena.

Sosiaalipedagogiikka oppialana ja työorientaationa

”Sosiaalipedagogiikka akateemisena oppialana johdattaa opiskelijat inhimillisen kasvun, toiminnallisuuden, aktiivisen kansalaisuuden, sosiaalisen luottamuksen, osallisuuden, kasvatuksen, sivistyksen, ohjauksen ja neuvonnan kysymyksiin. Sosiaalipedagogiikassa tarkastellaan kasvun ja kasvatuksen kysymyksiä monipuolisesti ihmisen elämänsä eri vaiheissa.

Voimavaraistavalla, osallistavalla ja innostavalla yhteisöpedagogisella näkökulmallaan ala tarjoaa mahdollisuuksia lähestyä kasvatuksen ja kasvun yhteiskunnallisia ehtoja jatkuvasti muuttuvassa yhteiskunnassa luovasti ja innovatiivisesti.

Sosiaalipedagogiikan kiinnostuksen kohteina ovat ne inhimillisen kasvun prosessit, jotka liittyvät esimerkiksi yhteiskuntaan integroitumiseen ja yksilön identiteettiin. Lisäksi kohteina ovat näihin prosesseihin liittyvät erityiset ongelmat sekä se pedagoginen toiminta, jolla edistetään yhteiskunnan jäsenyyttä sekä ehkäistään ja lievitetään syrjäytymistä.

Itä-Suomen yliopisto/yhteiskuntatieteiden laitos:
<http://www.uef.fi/fi/yhteiskuntatieteet/sosiaalipedagogiikka>.

”Maallikkous (vapaaehtoisena, vertaisena toimiminen) on eräänlainen ihmissuhteen suojelualue, jossa toista ihmistä ei ole mahdollista selittää, ymmärtää tai saada sisällytettyä määritelmiin ja ohjelmiin. Vapaaehtoistoiminnassa asiantuntijankin on kyettä-

vä astumaan dialogista kohtaamista mahdollistavalle ’tietämättömyyden’ alueelle.” (Mönkkönen 2005, 287-289.)

Opiskelijan kokemus vapaaehtoisena toimimisesta tukee vahvasti hänen ammatillista kasvuaan.

ESIMERKKEJÄ VAPAAEHTOISTOIMINTAAN LIITTYVÄN YHTEISTYÖN HYÖDYISTÄ

Vapaaehtoistoiminnan konteksti: yhteisöt ja yhteisön jäsenet

- Yhteisön kehittäminen
- Sosiaalisten ja ympäristöön liittyvien asioiden näkyväksi tekeminen ja tietoisuuden lisääminen ilmiöstä
- Vuorovaikutuksen lisääminen ulkopuolisten tahojen kanssa
- Tukea tarvitsevien henkilöiden yhteiskuntaan integroitumisen mahdollistaminen, mikä lisää osallisuutta ja yhteisöllisyyttä

Vapaaehtoistoimintaa koordinoivat organisaatiot

- Uusien toimijoiden saaminen mukaan vapaaehtoistoimintaan
- Kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen
- Uusien näkökulmien saaminen toiminnan kehittämiseen opiskelijoilta

Oppilaitokset

- Ajankohtaisen yhteiskunnallisen ja alueellisen tiedon saaminen
- Tiedon saaminen osaamisen edellytyksistä vapaaehtoistoiminnassa
- Toiminnan kehittäminen
- Parempien oppimistulosten saavuttaminen käytännön toimintaympäristöissä

Opiskelijat

- Akateemisten opintojen ja aktiivisen kansalaisuuden yhdistäminen
- Dialogitaitojen kehittyminen autenttisessa oppimisympäristössä
- Ongelmanratkaisutaitojen kehittyminen
- Vastuuntunnon, oma-aloitteisuuden ja motivaation kehittyminen konkreettisessa toiminnassa
- Arvomaailman ja identiteetin kehittyminen

Ammatillisessa kasvussa tarvitaan oman persoonan, tunteiden ja reagoitapojen tuntemista. Persoonallinen ammatillinen työote rakentuu tämän itsetuntemuksen varaan, jota vapaaehtoistoiminnan kokemukset omalta osaltaan jäsentävät.

Miksi yhdistää opintoja ja vapaaehtoistoimintaa?

Useat tutkimukset osoittavat, että vapaaehtoistoiminnan ja opiskelun yhdistämisellä on positiivisia vaikutuksia. Näitä vaikutuksia ovat esimerkiksi opiskelijan ajattelun ja empatiakyvyn kehittyminen, kulttuurisensitiivisyyden lisääntyminen, persoonallisuuden kehittyminen, syvempi sitoutuminen sosiaalisiin kysymyksiin, elämäntaitojen kehittyminen sekä minäpystyvyyden ja vastuullisuuden paraneminen. (Warren 2012.) Vapaaehtoistoiminnan ja opintojen yhdistäminen lisää myös opiskelijoiden sitoutumista ja motivaatiota opiskeltavaan aiheeseen. Lisäksi vapaaehtoistoiminnasta oppimisen oppimisprosessissa vapaaehtoistoiminta mahdollistaa korkeakouluopiskelijalle akateemisten opintojen ja kansalaisaktiivisuuden yhdistämisen. (Seifer & Connors 2007.)

Vapaaehtoistoiminnasta oppimisella on paljon etuja:

1. Sillä saavutetaan syvempiä oppimistuloksia, koska opiskelijat ovat sitoutuneempia ja uteliaampia niitä teemoja kohtaa, joita he kokevat vapaaehtoistoiminnassa.
2. Teoriassa opittujen asioiden soveltaminen käytäntöön parantaa oppimistuloksia.
3. Oppiminen liittyy kiinteästi opiskelijoiden henkilökohtaiseen arvomaailmaan. Vapaaehtoistoiminnalla on todellista vaikutusta ihmisten elämään. (Eyler & Giles 1999.)

Vapaaehtoistoiminnasta oppimisen avulla opiskelija saa kosketuksen lähiympäristöön, jossa hän näkee ja kokee konkreettisesti ympäröivän yhteisön ja ihmisten arkielämän haasteet ja pääsee pohtimaan niihin ratkaisuja. Yhteisön moninaisuus ja vapaaehtoistoiminnan projektiluonteisuus haastavat opiskelijan oman mukavuusalueensa ulkopuolelle hyväksymään ja kestämään projektityöskentelylle tyypillistä

epävarmuutta ja ennakoimattomuutta. Projektiluonteinen opiskelu mahdollistaa opiskelijalle uusien henkilökohtaisten valmiuksien kehittymisen myös tulevaisuuden muuttuvaa työelämää varten.

Sosiaalipedagogisesta näkökulmasta tarkasteltuna vapaaehtoistoiminta kehittää oppijan eettistä arvomaailmaa. Se parantaa taitoja osallistua, toimia ja vaikuttaa, kohdata muita ihmisiä ja kommunikoida heidän kanssaan. Kansalais- ja vapaaehtoistoiminnassa toimiminen on yksi parhaista kasvattajista yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja osaamiseen. (Harju 2005, 70, 72.) Vapaaehtoistoiminnan ja vapaaehtoistoiminnasta oppimisen tavoitteena on etsiä ja rakentaa yhteisöä, joka antaa jokaiselle ihmiselle mahdollisuuden toteuttaa ihmisenä olemisen oikeutta sen kaikissa arvokkaissa muodoissa (Kurki 2001, 73).

Sosiaalipedagoginen teoreettinen viitekehys ja käsitteet ovat perusta sosiaalipedagogisten ammatikäytäntöjen kehittämiseksi, sillä teoria syventää ymmärrystä ja ohjaa käytännön työtä (Timonen & Kallio 2012; Raatikainen 2013). Käytännön työtä sosiaalipedagogisesti reflektoiden tavoitetaan syvällisempi ymmärrys ja osaaminen sosiaalipedagogiikasta ja sen tavoitteista. Sosiaalipedagoginen orientaatio edellyttää kollektiivisuutta sekä yksilöiden ja ryhmien sosiaalisten taitojen lisäämistä (Ranne & Lundmark 2001). Vapaaehtoistoiminnasta oppiminen luo tälle hyvät edellytykset.

Vapaaehtoistoiminta osana opintoja voi parhaimmillaan olla vapaaehtoistoimintaan osallistuvalla opiskelijalla ja oppimisen ohjaajalla hyödyllinen oman maailman laajennusprojekti, jossa voi kyseenalaistaa vakiintuneita ajatusmalleja ja tapoja uudelta näkökulmasta. Vapaaehtoistyön tekemisen kautta opiskelija voi monipuolistaa ammattialaansa ja oppia toisenlaista tekemisen logiikkaa, joka ei perustu taloudellisille arvoille (Ropo & Eriksson 2001, 52). Vapaaehtoistoiminta voi parhaimmillaan vetää oppijan toiminnan keskiöön. Vapaaehtoistoiminnassa korostuvat oppimisen sosiaaliset merkitykset. (Kurki 2001.)

Vapaaehtoistoiminnasta oppiminen hyödyttää kaikkia toiminnan osapuolia. viereisellä sivulla on lueteltu esimerkkejä siitä, mitä vapaaehtoistoimintaan sisältyvällä yhteistyöllä voidaan saavuttaa.

Vapaaehtoistoiminnasta oppimisen mallin lähtökohdat

Service Learning -ajattelun tausta ja periaatteet

Monessa ulkomaalaisessa oppilaitoksessa Service Learning -toimintamalli on vakiintunut osaksi jokaisen opiskelijan opintoja. Service Learning on opetus ja oppimisstrategia, jossa vapaaehtoistoiminta ja sen systemaattinen reflektointi tuottavat uutta oppimista. (Seifer & Connors 2007.)

Service Learning lähtökohdat ovat 1960-luvulla, ja sen taustalla on John Deweyn (1933, 1938) ajatus kokemuksesta oppimisesta (experimental education). Deweyn kasvatuksellinen ja sosiaalipsykologinen näkökulma korostaa kokemuksellista oppimista ja kansalaisuutta. Service Learning -ajattelun kehittymiseen ovat Deweyn lisäksi vaikuttaneet muut suuntaukset, kuten feministinen pedagogiikka, joka kyseenalaisti valtarakenteita ja näki koulutuksen

mahdollisuudeksi kohti oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa. Taustalla on vaikuttanut myös kriittinen koulukunta, jonka mukaan koulutuksen poliittisella voimalla on merkitystä ja sen avulla on mahdollista saavuttaa entistä tasa-arvoisempi yhteiskunta. Koska Service Learning -ajattelu on lähtöisin Yhdysvalloista, on yksilön kansalaisvastuun vahvistaminen ”oman yhteiskunnan kansalaisten parhaaksi muun muassa koulutuksessa ja terveydenhuollossa liittyvissä asioissa” ollut ajattelumalliin liittyvän oppimis- ja opetusmenetelmän keskeisenä tavoitteena (Keltto 2012). Service Learning käsitteenä ja menetelmänä vakiintui, kun kansallinen koulutuksen kehittämisen lautakunta (The Southern Regional Education Board 1970) otti sen käyttöön. Kansainvälinen kiinnostus ajattelutapaa kohtaan on lisääntynyt vahvasti 1990-luvulta alkaen (National and Community Service Trust Act 1993).

VAPAAEHTOISTOIMINNASSA OPPIMISEN KEHITTELYVAIHEET

Lue lisää feministisestä ja kriittisestä pedagogiikasta esim. Rekola ja Vuorikoski (2006).

Service Learning -ajattelun taustalla on siis kokemuksellisen oppimisen malli. Se eroaa perinteisistä kokemuksellisen oppimisen mallista (Kolb 1984) siinä, että siinä korostuvat vastavuoroinen oppiminen eri osapuolten kesken, yhteiskunnan kannalta merkityksellinen toiminta (yhteisö) sekä strukturoitu oppimiskokemus. Service Learning -prosessi on dynaaminen, kaikkia osapuolia sitova ja hyödyttävä malli, jossa muutoksiin reagoivat kaikki osapuolet sekä opetuksen järjestäjä (esimerkiksi muutokset opetussisältöihin ja opetussuunnitelmiin) että vapaaehtoistoiminnan organisaatio (oman toiminnan kehittäminen palautteen perusteella). Keskeistä mallissa on myös se, että sen taustalla olevat arvot ovat kaikille yhteisiä ja yhdessä jaettuina. (Flechy & Gitlow 2012, Kelton 2012 mukaan). Onnistuneen Service Learning -prosessin elementit ovat:

- 1 aktiivinen osallistuminen (active participation)
- 2 huolehtiminen/välittäminen (caring)
- 3 yhteisön rakentaminen (community building).

Lisäksi yhdessä suunnittelu, vastavuoroisuus, roolien selkeys ja jatkuva vuoropuhelu toimijoiden välillä sekä opiskelijoiden orientointi, opiskelijoiden oppimisprosessin suunnittelu, korkeakoulujen selvästi määritellyt tavoitteet ja monitasoisen tuen tarjoaminen takaavat onnistuneen yhteistyön (Seifer & Connors 2007, 6-7).

Kaiken kaikkiaan Service Learning voi olla myös hyväntekeväisyyttä, jolloin se kasvattaa opiskelijoiden kansalaisvastuuta ja kehittää heidän altruismiaan. Tällöin se voi parhaimmillaan vaikuttaa koko yhteisöön. Toisaalta Service Learningissa voi olla kyse muutoksen aikaansaamisesta, jolloin muutos on osa kunnioitettavaa ihmissuhdetta, jonka seurauksena syntyy parempi ymmärrys muiden ihmisten elämästä

ja heidän elämäntilanteestaan. (Kahne & Westheimer 2004). Service Learning eroaa perinteisistä kokemuksellisen oppimisen mallista kiteytetysti siinä, että Service Learningissa korostuvat vastavuoroinen ja yhdessä oppiminen (Furgo 1996).

Service Learning -ajattelusta vapaaehtoistoiminnasta oppimiseen ammattikorkeakoulussa

Seuraavassa esitellään KAMU-hankkeessa kehitetty vapaaehtoistoiminnasta oppimisen malli ja sen kehittämisen eri vaiheet. Mallia kehitettiin Service Learning -ajattelun lähtökohdista käsin.

KAMU-hankkeen toiminnan taustalla oli alussa Service Learning -ajattelu. Service Learning on kaikkien osapuolten yhdessä ja toisiltaan oppimista, systematisoitua ja tarkasti strukturoitua opiskelijoiden osaamisen kehittämisen tukemista. Lisäksi se on vapaaehtoistoiminnan toimialan yhteisöä ja yksilöä vahvistavaa toimintaa sekä mahdollisesti uusia palveluja tuottavaa. Se on systematisoitua yhteistyötä oppilaitosten, vapaaehtoistoiminnan organisaatioiden ja opiskelijoiden ja vapaaehtoistoiminnassa mukana olevien välillä. Ajatuksena on, että yhteistyön tuloksena löydetty uudet käytännöt ja ajankohtaiset ilmiöt siirtyvät oppilaitoksen opetussuunnitelmiin ja opetukseen. Service Learning -mallin alkuperäiset arvot korostavat toimintaa ”kansan parhaaksi”. Mallissa korostuvat ajatukset hyväntekeväisyydestä ja palveluiden tuottamisesta kansalaistoiminnassa (yhteisöt hyvän tekemisen kohteena).

Sosiaalipedagogiikan arkilähtöinen yksilön ja yhteisön subjektiivisuuden vahvistaminen korostaa yhteisön olemassa olevien voimavarojen tukemista yhteisöä vahvistamalla (empowerment).

KAMU -hankkeessa Service Learning ajattelua mallinnettiin yhteistyössä Keskuspuiston ammattiopiston ja Kalliolan setlementin kanssa. KAMU -pilotissa opiskelijoiden ohjaus strukturoitiin Service Learning mallin mukaisesti. Opiskelijoita ohjattiin säännöllisesti sekä Keskuspuiston ammattiopistossa, Metropolia ammattikorkeakoulussa että Kalliolan setlementissä. Ohjauksen tavoitteena oli linkittää opiskelijoiden KAMU -paritoimintaa sosionomiopintojen teoriakursseihin, ja pohtia KAMU toiminnan teoreettisia perusteluja omien kokemusten kautta. Strukturoidun ohjauksen järjestäminen osoittautui kuitenkin hyvin aikaa vieväksi monitoimijaisessa hankkeessa, ja KAMU -hankkeessa kehitettyä yhteis-

toiminnan mallia pyrittiin muokkaamaan joustavamaksi, laajemman sosiaalipedagogisen orientaation sisältäväksi Vapaaehtoistoiminnasta oppimisen malliksi.

Vapaaehtoistoiminnasta oppimisen mallissa on paljon samoja toimintaperiaatteita kuin Service-Learning mallissa, mutta myös eroja. Vapaaehtoistoiminnasta oppimisen käsite sopii sekä arvope- rustaltaan että käytännön toimintamallina paremmin sosiaalipedagogiseen viitekehykseen kuin Service Learning. Service Learning mallissa korostetaan hyväntekeväisyyttä, palvelujen tarjoamista yhteisöille (yhteisö toiminnan kohteena) sekä opettajajohtoista opetussuunnitelmaan sidottua ohjausta. Vapaaeh-

SERVICE LEARNING -MALLIN JA VAPAAEHTOISTOIMINNASTA OPPIMISEN EROT

Service Learning

Arvoperustana ja historiallisena taustana on kriittinen pedagogiikka, feministinen pedagogiikka ja 1960-luvun yhdysvaltalaisen yhteiskunnan "hyvän tekeminen", mm. palveluiden tuottaminen kansakunnan parhaaksi.

Korkeakoululla on tärkeä rooli (mukaan ei ole vapaaehtoistoiminnan organisaatiota).

Service Learning -ajattelun peruslähestymistavat: muutos (change) ja hyväntekeväisyys (charity).

Korkeakoulu sitoo opetuksen osaksi opetussuunnitelmaa ja ohjaa opiskelijoiden oppimista.

Toiminnan tavoitteena ovat yhteisön vahvistaminen palveluja tuottamalla (esim. aktiivinen kansalaisuus ja hyväntekeväisyys).

Oppimisessa lähdetään liikkeelle opiskelijoiden laatimasta alkukartoituksesta (kohdeyhteisön palvelujen tarpeen arviointi).

Oppilaitoksen antama ohjaus on tiivistä.

Vapaaehtoistoiminnasta oppiminen

Arvoperustana ja opetussuunnitelman taustalla on sosiaalipedagoginen ajattelu (mm. arkilähtöisyys, osallisuuden yksilöllinen ja yhteisöllinen tukeminen, oppimisen vastavuoroisuuden korostaminen) ja yhteistoiminnallinen pedagogiikka.

Vapaaehtoistoiminnan organisaatioilla on tärkeä rooli.

Luottamus yksilön ja yhteisön kykyyn ratkaista ongelmiaan (empowerment).

Vapaaehtoistoiminnan organisaatio järjestää mahdollisuuksien mukaan opiskelijoille orientoivan koulutuksen tai ko. koulutus järjestetään yhteistyönä korkeakoulun kanssa.

Toiminnan tavoitteena ovat yhteisön vahvistaminen (empowerment) sekä opiskelijan OPS:n mukaiset tavoitteet ja arvo-osaamisen vahvistaminen. Tavoitteena ei ole sinänsä uusien palvelujen tuottaminen, mutta niiden syntyminen voi olla mahdollista.

Ei alkukartoitusta.

Vapaaehtoistoiminnan ohjaus on vapaaehtoistoiminnan organisaatiolla. Oppilaitos luo rakenteet yhteistyölle ja opiskelijoiden ohjaukselle.

toistoiminnasta oppiminen kuvaa parhaiten sosionomin koulutuksessa toteuttavaa vapaaehtoistoiminnasta oppimista, jonka keskeisiä elementtejä ovat sosiaalipedagoginen arvoperusta, luottamus yksilön ja yhteisön kykyyn ratkaista ongelmiaan (empowerment) sekä vapaaehtoistoiminnan organisaation keskeinen rooli oppimisen tukemisessa.

Vapaaehtoistoiminnasta oppimisen pedagoginen malli

Vapaaehtoistoiminnasta oppimisen pedagogisen mallin tavoitteena on jäsentää vapaaehtoistoiminnan harjoittelu (5 opintopistettä) Metropolia ammattikorkeakoulun sosiaalialan tutkinto-ohjelmassa. Harjoittelu perustuu kokemuksesta oppimiseen ja sen käsitteellistämiseen. Harjoittelun keskeisinä tavoitteena on vahvistaa sosionomiopiskelijan toi-

minnan oikeudenmukaisuutta sekä vahvistaa ihmis-oikeuksia, yhdenvertaisuutta ja kestävää kehitystä. KAMU-hankkeessa korostui, että vapaaehtoistoiminnasta oppimisen tulee keskittyä entistä vahvemmin tukemaan opiskelijan arvo-osaamisen ja eettisen osaamisen kehittymistä.

Vapaaehtoistoiminnan harjoittelun tavoitteena on opetussuunnitelman sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi tietoisien arvo-osaamisen vahvistaminen. Mallia pystyy soveltamaan, vaikka sosiaalipedagoginen lähtökohta ei olisikaan ohjaavana lähtökohtana. Tällöin organisaation/oppilaitoksen tulee määrittellä itse ne arvot, joiden luomista lähtökohdista käsin harjoittelu rakentuu. Periaatteita voi valita oman tutkinto-ohjelman luonteen ja koulutuksen tavoitteiden mukaisesti. Kuviossa esiteltävä sykli on Kolbin (1984) kokemuksesta oppimisen kehä, johon myös vapaaehtoistoiminnasta oppimisen malli perustuu.

VAPAAEHTOISTOIMINNASTA OPPIMISEN PEDAGOGINEN MALLI

Lähtökohtana vapaaehtoistoiminnasta oppimiselle:

- Sosiaalipedagoginen lähetymistapa
- Keskeisenä osaamistavoitteena opiskelijan tietoisien arvo-osaamisen kehittyminen (OPS oikeudenmukaisuus, ihmisoikeudet, yhdenvertaisuus ja kestävä kehitys)

Osaamisen arviointikohteena:

Vapaaehtoistoiminnassa kehittyvä sosiaalipedagoginen osaaminen

Vapaaehtoistoiminnasta oppiminen käytännössä

Kokemuksia KAMU-paritoiminnasta

KAMU -hankkeen keskiössä olivat sosionomiopiskelijat, jotka toimivat Keskuspuiston ammattiopiston maahanmuuttajaopiskelijoiden tukena ns. KAMU-pareina. Kalliolan Setlementti tarjosi opiskelijoille vapaaehtoistoiminnan koulutuksen, ja mahdollisuuden yksilölliseen ja ryhmämuotoiseen tukeen vapaaehtoistoiminnan harjoittelun aikana. Keskuspuiston ammattiopisto ohjeisti ja orientoi sosionomiopiskelijoita toimimaan maahanmuuttajaopiskelijoiden kanssa ja kiinnittämään huomiota

muun muassa selkokielen viestinnän tärkeyteen. (Ks. Manninen 2014.)

Kaikilla KAMU-paritoimintaan osallistuvilla Keskuspuiston ammattiopiston opiskelijoilla oli diagnosoitu lieviä tai keskivaikeita oppimisvaikeuksia, minkä vuoksi heillä oli korostunut integraatiota edistävän tuen tarve. Metropolian sosionomiopiskelijat (n=13) auttoivat opiskelijoita tutustumaan suomalaiseen yhteiskuntaan muun muassa vieraillemalla yhdessä vapaa-ajanviettoon liittyvissä kohteissa ja pelaamalla yhdessä kotoutumista tukevia pelejä. Keskuspuistosta toimintaan osallistui 17 maahan-

KAMU-HANKKEEN ORGANISAATIOT JA NIIDEN TEHTÄVÄT

Metropolia Ammatti- korkeakoulu, sosiaalialan tutkinto

- Rekrytoi opiskelijoitaan KAMU-toimintaan
- Kehittää vapaaehtoistoiminnasta oppimista yhdessä kumppaneiden kanssa
- Ohjaa opiskelijoidensa oppimista

Kalliolan setlementti

- Järjestää vapaaehtois-toiminnan koulutuksen Metropolian opiskelijoille
- Tarjoaa ryhmämuotoista ja yksilöllistä tukea opiskelijoille

Keskuspuiston ammattiopisto

- Rekrytoi opiskelijoitaan KAMU-toimintaan ja tarjoaa vapaaehtoistoiminnan kontekstin KAMU-paritoiminnalle
- Orientoi ja ohjaa Metropolian KAMU-opiskelijoita yhteistyöhön Keskuspuiston opiskelijoiden kanssa

muuttajaopiskelijaa. Toimintaan osallistuttiin yhden lukuvuoden ajan.

Sekä Metropolian sosionomiopiskelijoiden että Keskuspuiston opiskelijoiden oppimiskokemukset toiminnasta olivat pääsääntöisesti positiivisia, vaikka luottamuksellisen KAMU-suhteen rakentaminen vei aikaa. Erityisesti toiminnan lopussa korostui, että parhaina hetkinä koettiin ne, kun Keskuspuiston opiskelija ja Metropolian opiskelija kohtasivat vertaisina, ilman ennalta määrättyjä ja määrittyviä rooleja, kun luottamuksellinen suhde oman parin kanssa oli rakennettu.

Metropolian opiskelijat oppivat sekä konkreettisia taitoja että sosiaalipedagogiikan periaatteita, kuten sosiokulttuurisen innostamisen ja dialogin merkityksen yhteisöllisyyden ja yhteisyyden rakentamisessa.

”Jos toinen on parempi sanallisessa kommunikatiivissa ja toinen tekee asioita enemmän, niin se dialogi voi olla siinä toiminnassa, tekemisessä.” (Metropolian KAMU -opiskelija)

Keskuspuiston opiskelijat kokivat puolestaan oppineensa erityisesti uusia konkreettisia taitoja luovien toimintojen äärellä. Keskuspuiston opiskelijat oppivat uusia suomen kielen sanoja, ja Metropolian opiskelijat puolestaan selkokielistä viestintää. Ennen kaikkea jokainen oppi kuitenkin jotain moninaisuudesta; siitä, miten erilaisuudesta huolimatta meissä kaikissa on paljon yhteistä ja yhteistoiminnassa rakentuvaa.

”Se on niin kuin alkanut konkretisoitumaan tässä KAMUssa, että mitä se on, kun aidosti kohtaa ihmisen.” (Metropolian KAMU-opiskelija)

”Mun oma kaveri on hyvä. Ja mun mielestä kukaan oli hyvä ja mä opin paljon.

Esimerkiksi, jos mä en osaa käydä joku paikka, mä voin käydä heidän kanssa ja

se oli hyvä. Ja toi, jos he tulevat tähän ja he puhuvat, voi katsoa kirjasta ja saada

apua, lukea ääneen ja selittää, toi on hyvä.” (Keskuspuiston KAMU-opiskelija, ote Minna Lahtisen (2014) opinnäytetyöstä.)

Oppimista tukeva arviointi

Vapaaehtoistoiminnasta oppimisessa korostuvat oppimisen sosiaalinen luonne sekä dialogin merkitys oppimisen välineenä ja kohteena. Keskeistä opiskelijan oppimisen tukemisessa onkin vapaaehtoistoiminnan organisaatiosta, opettajilta ja muilta vapaaehtoistoiminnan piirissä olevilta saatava keskusteleva tuki ja palaute. Kokemusten jakaminen ja opitun reflektointi niin suullisesti kuin kirjallisesti ovat vapaaehtoistoiminnasta oppimisen perusedellytys. Ne auttavat opiskelijaa arvioimaan omaa oppimistaan, henkilökohtaisia oppimistavoitteita ja vapaaehtoistoimintaa. Opiskelijan osallistuminen vapaaehtoistoiminnan organisaation järjestämään toiminnanohjaukseen jäsentää opiskelijan arviointia omasta oppimisestaan.

Opiskelijan kiinnostuksen kohteet ja ammatillisen osaamisen kehittymiseen liittyvät tavoitteet ohjaavat toimintaa vapaaehtoistoiminnan harjoittelun yleisten tavoitteiden lisäksi. Oppimisen arvioinnin tueksi KAMU-hankkeessa kehitettiin arviointilomake, joka tukee reflektiota vapaaehtoistoiminnasta oppimisessa. Keskeisiä arvioinnin kohteita lomakkeessa ovat vapaaehtoistoiminnasta oppimisen prosessiin

liittyvät kysymykset sekä vapaaehtoistoiminnassa kehittyvät tiedot, taidot ja asenteet.
(Ks. Oppimisen arviointilomake: <http://kamu.metropolia.fi/materiaalit/>)

Opiskelijat arvioivat omaa oppimistaan vapaaehtoisesti myös oppimispäiväkirjassa sekä vapaaehtoistoiminnan harjoittelun muissa kirjallisissa tehtävissä. Näissä tehtävissä opiskelija pohtii tarkemmin osaamisensa kehittymisestä suhteessa vapaaehtoistoiminnan harjoittelun sosiaalipeda-

gogisiin tavoitteisiin. Alla on kuvattu elementit ja arviointimenetelmät, joita Metropoliaassa käytetään vapaaehtoistoiminnan harjoittelussa.

KAMU -hankkeen keskeisenä tavoitteena oli kehittää vapaaehtoistoiminnasta oppimisen mallin tueksi materiaaleja, jotka auttavat mallin hahmottamisessa, ja käytännön yhteistyössä vapaaehtoistoiminnan organisaatioiden kanssa. Alla on listattu KAMU-hankkeessa tuotettuja materiaaleja vapaaehtoistoiminnasta oppimisen käynnistämiseksi.

VAPAAEHTOISTOIMINNAN HARJOITTELUSSA ARVIOITAVAT OSA-ALUEET JA ARVIOINNIN KÄYTETYT MENETELMÄT

Sisältötieto:

opiskelija ymmärtää vapaaehtoistoiminnan merkityksen osana Pohjoismaista hyvinvointiyhteiskuntaa ja sosiaalipalvelukenttää (opitun kirjallinen reflektio, keskustelut vapaaehtoistoimijoiden kanssa)

Vapaaehtoistoiminnassa kehittyvät tiedot, taidot ja asenteet:

Vapaaehtoistoiminnasta oppimisen arviointilomake

Vapaaehtoistoiminnan harjoittelun yleiset sosiaalipedagogiset tavoitteet, muun muassa arvoihin ja etiikkaan liittyvät kysymykset:

Oppimispäiväkirja ja muut harjoitteluun liittyvät kirjalliset tehtävät

KAMU -hankkeessa tuotetut materiaalit

Vapaaehtoistoiminnasta oppiminen:

- Julkaisut Vapaaehtoistoiminnasta oppimaan – Ajatuksia ammattikorkeakouluille ja Oppia, innostusta ja draamaa – Opiskelijat vapaaehtoistoimintaan
- Itseopiskelumateriaali vapaaehtoistoimintaan orientoitumiseksi. Metropoliasa vapaaehtoistoiminnan harjoittelun suorittavat opiskelijat tutustuvat vapaaehtoistoimintaan paneutumalla joko oppilaitoksen itseopiskelumateriaalin tai osallistumalla yhteistyöorganisaation vapaaehtoistoiminnan koulutukseen.

Yhteistyön jäsentäminen:

- Yhteistyölomake. Metropolia selkeytti vapaaehtoistoiminnan harjoitteluprosessia kokoamalla tietoja omista ja yhteistyökumppaneiden käytännöistä ja odotuksista yhteistyölomakkeeseen.
- Siltaopiskelija. Kun intensiivinen yhteistyö Metropolian ja Keskuspuiston välillä alkoi, Metropolian opiskelija suoritti Keskuspuistossa harjoitteluaan ja toimi ”siltana” kahden organisaation välillä. Hän mm. tuki tiedon kulkua eri organisaatioiden välillä ja ideoi ratkaisuja eteen tulleisiin haasteisiin.

KAMU-paritoiminta:

- Opiskelijoiden rekrytointimateriaali KAMU-paritoimintaan. Hankkeessa kehitettiin Keskuspuistoon soveltuvaa rekrytointimateriaalia. Jos muut ammattikorkeakoulut toteuttavat yhteistyötä toisen oppilaitoksen kanssa, heidän on mahdollista hyödyntää samoja mainoskortteja ja -julisteita (suomeksi ja englanniksi).
- Opiskelijan taustatiedot KAMU-paritoimintaan. Metropoliasa KAMU-paritoimintaan osallistuvien opiskelijoiden taustatiedot ja odotukset toimintaa kohtaan kerätään e-lomakkeella.
- KAMU-paritoimintasopimus. Kun KAMU-paritoiminta aloitetaan, Metropolian sosiaalialan

opiskelija ja esimerkiksi Keskuspuiston opiskelija allekirjoittavat sopimuksen, joka määrittelee esim. tavoitteet, aikataulun ja yhteydenpitotavan.

Arviointi:

- Oppimista tukeva arviointi vapaaehtoistoiminnasta oppimiseen. Metropolian vapaaehtoistoiminnan harjoittelussa toteutettava oppimisen arviointilomake.
- Muistolaatikkotyöskentely. KAMU-hankkeessa sovellettiin osallistujien kokemusten arviointiin erilaisia oppimisvalmiuksia ja kielitaitotasoja huomioitavaa muistolaatikkotyöskentelyä. (Ks. Lahtinen, M. 2014.)

Toiminnalliset menetelmät:

- Toiminnalliset lautapelit ja draamatarinat. Pelejä ja tarinoita voidaan käyttää esimerkiksi ryhmäytymisen tukemisessa, opiskelijoiden herkistämisessä moninaisuudelle tai heidän orientoitumiseensa vapaaehtoistoimintaan monikulttuurisessa kontekstissa.
- Pelisujuttajan opas – KAMU-pelejä kotoutumiseen ja kohtaamiseen. Tukea toiminnallisten KAMU-menetelmien käyttöön.

Lopuksi

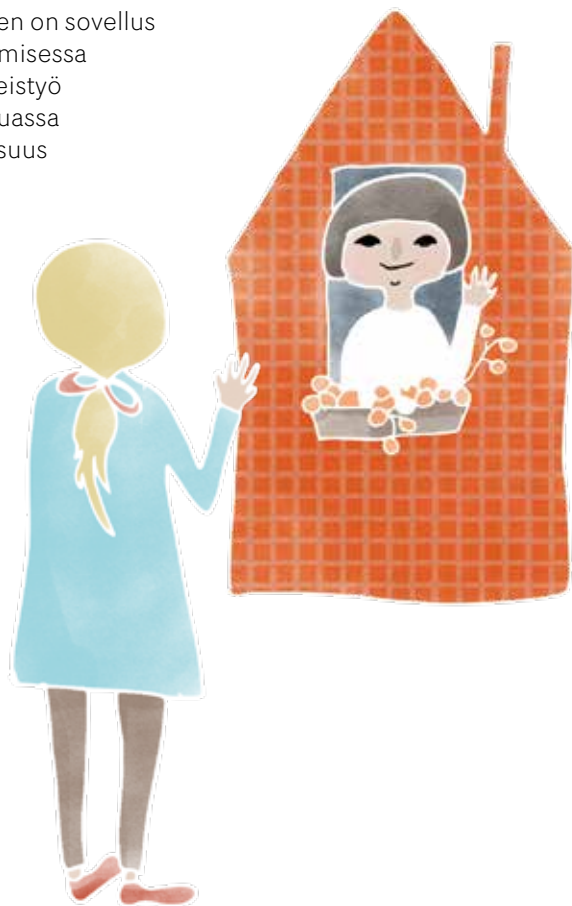
Tämän oppaan tavoitteena on ollut herättää ajatuksia ja keskustelua vapaaehtoistoiminnasta oppimisesta. Metropolia Ammattikorkeakoulussa vapaaehtoistoiminnasta oppimista kehitettiin osana KAMU -hanketta ja sosionomiopiskelijoiden vapaaehtoistoiminnan harjoittelua. Sosionomit toimivat sekä opiskelujen aikaisissa harjoitteluissaan että tulevassa työssään hyvin monenlaisissa sosiaalialan tehtävissä. Vapaaehtoistoiminnasta oppiminen pyrkii ottamaan tämän monialaisuuden huomioon niin, että opiskelija voi valikoida harjoittelukohteen, ja hän voi soveltaa ja kehittää sosiaalipedagogista osaamistaan laaja-alaisesti omat henkilökohtaiset oppimistavoitteensa huomioiden.

Service Learning mallia on Suomessa tutkittu ja sovellettu varsin vähän. KAMU -hanke on yksi ensimmäisistä pyrkimyksistä kehittää ja jäsentää oppimista ammattikorkeakoulussa Service Learning -lähestymistavan kautta. Tässä oppaassa esitelty vapaaehtoistoiminnasta oppiminen on sovellus Service Learning -mallista. Vapaaehtoistoiminnasta oppimisessa keskeistä on sen yhteys sosiaalipedagogiikkaan, tiivis yhteistyö vapaaehtoistoiminnan organisaatioiden kanssa (muun muassa opiskelijan tukeminen) sekä opetussuunnitelmasidonnaisuus (muun muassa opetuksen kehittäminen).

Vapaaehtoistoiminnan harjoittelussa oppimista ohjataan tehtävillä. Harjoittelun orientaatiossa opiskelijat perehdytetään vapaaehtoistoiminnan rooliin sosiaalipalvelujärjestelmässä. Perinteisissä sosionomiopintojen harjoitteluissa oppimista arvioidaan usein opiskelijan kirjallisten raporttien pohjalta. Vapaaehtoistoiminnan harjoittelun arvioimiseksi opiskelijat täyttävät itsearviointilomakkeen, joka jäsentää oppimista strukturoidusti ja monipuolisesti.

Toivomme, että tämä opas herättää kiinnostuksen kehittää vapaaehtoistointaa oppilaitosyhteistyönä, ja järjestää oppimista vapaaehtoistoiminnan kontekstissa.

Kiitokset kaikille yhteistyöhön osallistuneille, jotka ovat olleet aktiivisesti mukana KAMU-hankkeessa kehittämässä vapaaehtoistoiminnasta oppimista Metropolia Ammattikorkeakoulussa, Keskuspuiston ammattiopistossa, Kalliolan setlementissä ja muissa organisaatioissa. Erityiskiitokset kuuluvat Marja Kannelsuolle ja innovaatio-opintojakson opiskelijoille, joiden ideoista KAMU-hanke sai alkunsa.

Lähteet

Furgo, A. 1996. Service Learning: A Balanced Approach to Experiential Education. In Taylor, B. (ed.): Expanding Boundaries: Service and Learning. Washington, DC: Corporation for National Service.

Eyler, J. - E. Giles, D. Jr. 1999. Where's the Learning in Service Learning? Jossey-Bass. A Wiley Imprint. San Francisco.

Harju, A. 2005. Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistyön innoittajana. Teoksessa Nylund, Marianne - Yeung, Anne Birgitta (toim.): Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Vastapaino.

Itä-Suomen yliopisto n.d. Sosiaalipedagogiikka.
<www.uef.fi/yhteiskuntatieteet/sosiaalipedagogiikka>. Luettu 7.1.2013.

Keltto, T. 2012. Palveluoppiminen ammattikorkeakoulussa. Pro gradu -tutkielma. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto.

Kolb, D. A. 1984. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. Englewood Cliffs, N.J. Prentice-Hall.

Kuosmanen, V. 2012. Yhteiskunnan muutos haastaa palvelut, asiantuntijuuden ja asiakkuuden rakentamaan sosiaalipedagogiselle perustalle. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2012. 13. vuosikerta. 133-161.

Kurki, L. 2001. Kasvaminen palvelutehtävään - sosiaalipedagoginen katse vapaaehtoistyöhön, 67-92. Teoksessa Eskola, Antti - Kurki, Leena (toim.): Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Vastapaino. Tampere.

Lahtinen, M. 2014. Kamu - läsnä oleva ystävä vai etäinen ohjaaja? Maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemukset Kamu-kaveriohjauksesta. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Sosionomi (AMK). Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Manninen, N. 2014. KAMU project- Combining service and learning in promoting integration. http://kamu.metropolia.fi/wp-content/uploads/2014/02/KAMU-Project_Service-Learning-Case-Model.pdf.

Mönkkönen, K. 2005. Toiminnallinen vaikuttaminen. Maallikkous vuorovaikutuksen energianlähteenä. Teoksessa Nylund, Marianne - Yeung, Anne Birgitta (toim.): Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Vastapaino.

Mönkkönen, K. 2002. Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena. Vastaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. Kuopion yliopisto. Väitöskirja. Kuopion yliopiston julkaisuja. Yhteiskuntatieteet, no 94.

National and Community Service Act 1990. Public Law 101-610.

National and Community Service Act of 1990 by the 101st Congress of the United States. 1990. <http://en.wikisource.org/wiki/National_and_Community_Service_Act_of_1990>. Luettu 19.12.2012.

Raatikainen, E. 2013. Teoksessa Juha Hämäläinen (toim.) vuosikirja 2013. Suomen Sosiaalipedagoginen seura. Sosiaalipedagogiikkaa opitaan vapaaehtoistoiminnassa osana ammatti-korkeakouluopintoja. 137- 144.

Ranne-Lundmark, K. 2001. Pohjoismaisen sosiaalipedagogiikan olemusta etsimässä. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2/2012. 99-111.

Rekola, H. & Vuorikoski, M. Feministinen pedagogiikka rajojen ylittäjänä. Kasvatus 37 (1) 16-25.

Ropo, A. - Eriksson, P. 2001. Hyvinvointipalvelut, liiketoiminta ja vapaaehtoistyö. Teoksessa Eskola, Antti - Kurki, Leena (toim.): Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino. 41-53.

Saloniemi, K. 2011. Aktiivinen kansalaisuus ja avoimet oppimisympäristöt tulevaisuudessa. Aktiivi-hankkeen ennakointiraportti Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B. Raportit ja selvitykset 3/2011.

Seiner, S. D. & Conners, K. (eds.) 2007. Community Campus Partnership for Health: Faculty Toolkit for Service-learning in Higher education. Scotts Valley, CA.: National Service Learning Clearinghouse.

Timonen-Kallio, E. 2012. Suomen sosiaalipedagoginen seura - vakiintunut toimija tutkimuksen ja koulutuksen kehittäjänä. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2012, vol. 13. 173-183.

Warren, J.L. 2012. Does Service-Learning Increase Student Learning?: A Meta-Analysis. Michigan Journal of Community Service Learning. 56-61.

Westheimer, J. & Kahne, J. 2004. Educating the "good" Citizen: Political Choices and Pedagogical Goals. PSONline.

Vapaaehtoistoiminnasta oppimaan -julkaisu esittelee yhden tavan sisällyttää vapaaehtoistointaa opintoihin, jota sovelletaan Metropolia Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden vapaaehtoistoiminnan harjoittelussa. Lähestymistapaa on kehitetty Service Learning -viitekehyksen pohjalta KAMU-hankkeessa (2013–2014). Julkaisun tarkoituksena on antaa suuntaviivoja vapaaehtoistoiminnan järjestämiseen oppilaitosyhteistyönä ja taustoittaa vapaaehtoistoiminnasta oppimisen teoreettisia perusteita.

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

 Metropolia

 KESKUSPUISTON
AMMATTIOPISTO

 Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

KALLIOLAN
SETLEMENTTI